

Nr 177.

Ankom till riksdagens kansli den 26 maj 1928 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående första och andra flygkårernas förläggning jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I en till riksdagen avlåten den 9 mars 1928 dagtecknad proposition, nr 175, vilken hänvisats till förberedande behandling av statsutskottet, i vad avser frågan om platsen för flygkårernas förläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen *dels* besluta, att 1. flygkåren skall förläggas till Västerås och 2. flygkåren till Hägernäs—Karlskrona, *dels ock* medgiva, att kronoegendomen fyra mantal Hässlö nr 1, 2, 3 och 4 i Badelunda socken av Västmanlands län må överflyttas från domänstyrelsens till flygstyrelsens förvaltning och statens domäners fond därvid nedskrivs med ett mot egen- domens taxeringsvärde svarande belopp.

Ifrågavarande proposition har beträffande överflyttningen från domänstyrelsens till flygstyrelsens förvaltning av kronoegendomen Hässlö ävensom beträffande nedskrivning av statens domäners fond blivit hänvisad till jordbruksutskottet.

I anledning av förevarande proposition hava inom andra kammaren väckts *Motioner.* tvenne motioner, nämligen:

dels av herrar *B. Holmgren* och *A. Å:son Törnkvist* i Karlskrona (nr 460), vari hemstälts, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 175 angående 1:a och 2:a flygkårernas förläggning i vad angår 2:a flygkåren, ville besluta, att 2:a flygkåren skall förläggas till Karlskrona—Hägernäs.

dels ock av herr *H. Laurin* (nr 466), vari hemstälts; att riksdagen ville vidtaga den förändringen i Kungl. Maj:ts proposition nr 175, att 2:a flygkåren förlägges till Vaxholm-Rindön, alternativt Vaxholm-Rindön-Hägernäs.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

Enligt 1925 års riksdags beslut rörande flygvapnets organisation skulle 1. flygkåren förläggas till Uppsala och 2. flygkåren till Västerås—Hägernäs. Till Västerås skulle dessutom förläggas den av de större centrala flygverksstäderna, som i första hand avsågs för underhåll av sjöflygplan. Arbetena *Förläggningsfrågans behandling vid 1925, 1926 och 1927 års riksdagar.*

med iordningställande av en sjöflygstation i Västerås och uppförande av flygverkstad därstädes hava numera i det närmaste slutförts, och från den 1 november 1927 har driften vid flygverkstaden kunnat igångsättas.

Däremot hava några arbeten för 1. flygkårens förläggning till Uppsala ännu icke påbörjats. Närmaste anledningen härtill har varit de tvivelsmål, som uppstått i fråga om lämpligheten av ifrågavarande förläggning, och de förnyade utredningar, som i följd därav ansetts böra verkställas beträffande såväl nämnda kårs förläggning som övriga därmed sammanhängande frågor.

I en vid 1926 års riksdag inom andra kammaren väckt motion (nr 230) föreslogs sålunda, att en utredning måtte verkställas ur såväl ekonomiska som strategiska, taktiska, tekniska och övningspunkter beträffande platsen för 1. flygkårens förläggning, samt att — i avvaktan på denna utrednings slutförande och framläggande — riksdagen även måtte besluta, att några åtgärder för kårens förläggning till Uppsala tillsvidare icke skulle vidtagas. I sitt utlåtande i anledning av nämnda motion hemställde statsutskottet, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en allsidig utredning av frågan om platsen för 1. flygkårens förläggning. Nämnda förslag förföll visserligen till följd av kamrarnas skiljaktiga beslut i ärendet, men, såsom dåvarande chefen för försvarsdepartementet meddelade vid motionens behandling i kamrarna, pågick redan då utredning angående 1. flygkårens förläggning. I brev den 4 juni 1926 angående reglering för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, såvitt anginge flygvapnet, förordnade Kungl. Maj:t, att den utredning i ärendet, som chefen för flygvapnet hade att verkställa, skulle avse såväl vid Uppsala befintliga lämpliga områden för 1. flygkårens förläggning som ock, eventuellt, annan ort. Samtidigt föreskrevs, att de för bestridande av kostnader för anordnande av flygfält och uppförande för flygvapnets räkning av vissa byggnader m. m. i Uppsala anvisade medel, utgörande sammanlagt 335,000 kronor, tillsvidare, i avvaktan på slutligt avgörande av förläggningsfrågan, icke finge tagas i anspråk.

Sedan chefen för flygvapnet med skrivelse den 30 september 1926 inkommit med utredning och förslag rörande 1. flygkårens förläggning samt vederbörande myndigheter blivit i ärendet hörda, föreslog Kungl. Maj:t i proposition (nr 222) till 1927 års riksdag, att även nämnda kår skulle förläggas till Västerås, i vars närhet ett landflygfält skulle för ändamålet anordnas å mark tillhörande dels de i enskild ägo varande egendomarna tre mantal Hagbyholm och ett mantal Klinta nr 1 i Irsta socken, dels ock kronoegendomen fyra mantal Hässlö nr 1, 2, 3 och 4 i Badelunda socken, vilken sistnämnda egendom i samband därmed skulle överföras från domänstyrelsens till flygstyrelsens förvaltning.

I skrivelse den 8 juni 1927 (nr 298) i anledning av förenämnda proposition framhöll riksdagen, att riksdagen på anförda skäl icke ansett sig för det dåvarande böra fatta ståndpunkt till det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget samt att riksdagen funnit en förnyad utredning av frågan om för-

läggningen av såväl 1. som 2. flygkåren böra komma till stånd. Vid denna utredning borde jämväl beaktas flygvapnets framtida behov av hangarutrymme samt den lämpligaste fördelningen av hangarer å olika platser.

Riksdagen avsåg alltså Kungl. Maj:ts ifrågasättande proposition samt anhöll, att Kungl. Maj:t måtte verkställa nämnda utredning och för 1928 års riksdag framlägga förslag i fråga om förläggningen av 1. och 2. flygkåren.

Genom beslut den 18 juni 1927 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för försvarsdepartementet att tillkalla högst fem utredningsmän för att inom departementet biträda med verkställande av den utav riksdagen begärda utredningen i fråga om förläggningen av 1. och 2. flygkåren. De jämlikt nämnda bemyndigande tillkallade utredningsmännen hava med skrivelse den 14 december 1927 överlämnat utredning och förslag i ämnet.

Den av de sakkunniga verkställda utredningen (statsrådsprotokollet sid. 4—12) utmynnade i förslag, att 1. flygkåren skulle förläggas till Västerås och att 2. flygkåren skulle förläggas till Karlskrona—Hägernäs.

Över de sakkunnigas förslag hava yttranden avgivits av chefen för generalstaben, chefen för marinstaben och flygstyrelsen (statsrådsprotokollet sid. 14—20).

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Då jag icke funnit mig böra ifrågasätta någon ändring i den av 1925 års riksdag beslutade organisationen av flygvapnet, saknar jag anledning att i detta sammanhang närmare ingå på det av chefen för marinstaben väckta förslaget, att 1. flygkåren icke skulle uppsättas utan de för densamma avsedda flygförbanden uppdelas på 2. och 3. flygkåren. Såsom utredningsmännen framhållit, torde en dylik åtgärd, som i väsentlig grad skulle förändra den år 1925 beslutade organisationen, icke kunna vidtagas, utan att hela organisationsspörsmålet underkastades en förnyad allsidig utredning.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, innebär utredningsmännens förevarande förslag, att 1. flygkåren skulle förläggas till Västerås och 2. flygkåren till Karlskrona—Hägernäs.

Vad till en början 1. flygkåren angår, anser jag i likhet med utredningsmännen, att Uppsala och Västerås torde vara de enda platser, som kunna komma i fråga som förläggningsplats för nämnda kår. Vid en jämförelse mellan dessa båda orter hava utredningsmännen kommit till det resultatet, att Västerås ur olika synpunkter är att föredraga framför Uppsala.

Utredningsmännens förslag om 1. flygkårens förläggning till Västerås har förordats av chefen för marinstaben. Även chefen för generalstaben har biträtt nämnda förslag under förutsättning, att 2. flygkåren förlägges till annan ort än Västerås. Under samma förutsättning har flygstyrelsen ansett sistnämnda plats lämplig såsom förläggningsort för 1. flygkåren, ehuru styrelsen dock vidhållit sin tidigare uttalade åsikt, att Uppsala ur rent militära synpunkter vore att föredraga i sådant hänseende.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t av frågan om avlåtande till 1927 års riksdag av proposition (nr 222) angående 1. flygkårens förläggning ansåg jag mig böra förorda nämnda kårs förläggande till Västerås. Den ståndpunkt, jag sålunda då intog, finner jag alltjämt böra vidhålla. De skäl, som under ärendets behandling framfördes mot en förläggning av 1. flygkåren till Uppsala, kvarstå alltjämt. Däremot kommer det viktigaste skäl, som då anför-

*Utredning
genom sakkunniga
år 1927.*

*Departements-
chefen.*

des mot en förläggning till Västerås, nämligen anhopningen av alltför stor del av flygvapnet till en och samma plats, att bortfalla vid ett bifall till utredningsmännens förslag i fråga om 2. flygkåren, enligt vilket denna kår skulle förläggas till annan ort. Jag tillstyrker alltså utredningsmännens förslag, att 1. flygkåren förläggas till Västerås, varvid åt kåren bör upplätas förutvarande Västmanlands regementes kasernetablissemang ävensom den vid Västeråsfjärden anordnade sjöflygstationen. Jag har även funnit mig kunna biträda utredningsmännens förslag beträffande anordnandet av för kåren erforderligt landflygfält. Jag tillstyrker sålunda, att avledandet av den genom det föreslagna flygfältsområdet nu gående Hässlöbacken må ske enligt alternativ 1 i det av lantbruksingenjören Welin-Berger uppgjorda förslaget rörande flygfältets iordningställande.

Enligt i bil. 2 intagen kostnadsberäkning skulle utgifterna för dräneringsm. fl. arbeten å flygfältet, för erforderliga markförvärv från egendomarna Hagbyholm och Klinta samt för syneförrättning och kontrollantarvoden uppgå till sammanlagt 171,000 kronor. Då motsvarande kostnader enligt flygstyrelsens i propositionen nr 222 till 1927 års riksdag framlagda beräkningar upptogs till 267,800 kronor, innebär utredningsmännens förslag i förevarande avseende en kostnadsminskning av omkring 100,000 kronor.

Såsom i nyssnämnda proposition omförmäls, har domänstyrelsen i utlåtande den 18 februari 1927 hemställt, att kronoegendomen Hässlö, för den händelse den komme att delvis upplätas till flygfält, måtte i sin helhet avföras från styrelsens förvaltning. Med hänsyn härtill synes nämnda egendom böra överföras till flygstyrelsens förvaltning, och torde i samband härmed statens domäners fond böra nedskrivas med ett mot egendomens taxeringsvärde svarande belopp. Då egendomen är utarrenderad till den 14 mars 1930 och någon uppgörelse på rimliga villkor icke kunnat träffas med arrendatorn om arrenderättens avstående, torde det bliva nödvändigt att för berörda ändamål använda expropriationsförfarande. I utredningsmännens kostnadsberäkning har för ersättning åt arrendatorn upptagits ett belopp av 50,000 kronor. Med hänsyn till att den årliga arrendeavgiften för egendomen endast uppgår till 7,200 kronor, torde det sålunda beräknade ersättningsbeloppet vara fullt tillräckligt.

Sammanlagda kostnaderna för 1. flygkårens förläggning till Västerås hava av utredningsmännen beräknats till 1,250,000 kronor, varav dock 530,000 kronor redan anvisats för sjöflygstationens iordningställande. Det belopp, som för ändamålet ytterligare erfordras, skulle sålunda uppgå till 720,000 kronor. Emot utredningsmännens ifrågavarande beräkningar har jag icke något att erinra.

I fråga om 2. flygkårens förläggning hava utredningsmännen undersökt olika alternativ och — efter att på anförda skäl hava utmönstrat övriga av de prövade förläggningalternativen — verkställt en jämförelse mellan kårens förläggning till, å ena sidan, Karlskrona—Hägernäs (alternativ I) och, å andra sidan, Västerås—Hägernäs (alternativ II), varvid i båda fallen förutsatts, att 1. flygkåren förläggas till Västerås. Utredningsmännen hava funnit, att alternativ II ur ekonomisk synpunkt torde kunna anses något förmånligare än alternativ I, men att det sistnämnda i övrigt vore avsevärt fördelaktigare. Utredningsmännen hava på grund därav föreslagit, att 2. flygkåren måtte förläggas till Karlskrona—Hägernäs, varvid emellertid är att märka, att förläggningen till Hägernäs av vissa delar av kåren synes hava avsetts att endast bliva av mera tillfällig natur.

Såsom framgår av chefens för marinstaben i ärendet avgivna utlåtande, har denne i motsats till utredningsmännen ansett, att en förläggning enligt alternativ II, modifierat i så måtto, att Hägernäsförläggningen erhöles ökad

omfattning, ur såväl strategisk som utbildnings-, övnings- och ekonomisk synpunkt vore att förorda framför en förläggning till Karlskrona—Hägernäs.

Flygstyrelsen har å sin sida framhållit, att, därest 1. flygkåren förlades till Västerås, alternativet Karlskrona—Hägernäs vore det enda, som enligt styrelsens mening kunde ifrågakomma för 2. flygkåren. Härvid har dock flygstyrelsen förutsatt, att både Karlskrona och Hägernäs skulle utbyggas för permanent förläggning av kåren.

Engångskostnaderna för 2. flygkårens förläggning hava av utredningsmännen beräknats uppgå till 1,125,500 kronor enligt alternativ I och till 1,387,500 kronor enligt alternativ II. Med hänsyn till att kostnaderna för 1. flygkårens förläggning enligt sistnämnda alternativ endast skulle uppgå till 920,000 kronor mot 1,250,000 kronor enligt alternativ I, skulle dock de sammanlagda kostnaderna för båda flygkårens förläggning ställa sig något lägre enligt alternativ II än enligt alternativ I.

Meningarna angående lämpligaste platsen för 2. flygkårens förläggning äro såsom förut nämnts delade. Med hänsyn till att nämnda kår i första hand är avsedd för marinens behov, synes man vid valet av dess förläggningsplats böra sträva efter att komma intill eller i närheten av flottans örlogsstationer. Genom en dylik anordning skulle samövningarna med flottan under fredstid underlättas, varjämte förläggningen under krigstid bleve användbar såsom bas för av kåren mobiliserade flygstridskrafter.

Ur dessa synpunkter torde såväl Karlskrona som Hägernäs vara lämpliga förläggningsplatser för 2. flygkåren. Däremot synes Västerås varken erbjuda tillfredsställande förhållanden med avseende på möjligheterna till samövning med marinen eller lämpa sig som bas för kårens flygstridskrafter under krigstid. Härtill kommer, att en förläggning till Västerås, dit även 1. flygkåren enligt föreliggande förslag skulle förläggas, komme att medföra en relativt stor anhopning av landets flygstridskrafter därstädes, ett förhållande varemot erinringar framställts såväl av vissa myndigheter som från riksdagens sida vid behandlingen av propositionen nr 222 till 1927 års riksdag. I betraktande av vad sålunda förekommit och på de skäl i övrigt, som utredningsmännen i ämnet anfört, har jag för egen del kommit till den uppfattningen, att en förläggning av kåren till Karlskrona—Hägernäs är att föredraga framför kårens förläggande helt eller delvis till Västerås.

Vid en jämförelse mellan Karlskrona och Hägernäs inbördes hava utredningsmännen kommit till det resultatet, att Hägernäs ur strategisk synpunkt vore något överlägset Karlskrona, men att alla skäl i övrigt talade för en förläggning till sistnämnda plats. Isynnerhet ur ekonomisk synpunkt vore Karlskrona-alternativet att förorda.

Emellertid hava såväl chefen för marinstaben som högste befälhavaren över kustflottan ansett, att Karlskrona icke borde vara förläggningsplats för 2. flygkårens huvuddel, vilken i stället borde förläggas till närheten av Stockholm.

Flygstyrelsen har, såsom redan nämnts, ansett sig kunna tillstyrka en förläggning av 2. flygkåren till Karlskrona och Hägernäs under förutsättning, att båda dessa platser utbyggdes för permanent förläggning. I Karlskrona borde enligt styrelsens mening allenast ordnas förläggning för den flygtrupp, som skulle betjäna därvarande formationer av flottan och kustartilleriet. Enligt flygstyrelsens åsikt skulle även en dylik förläggning kunna anordnas inom den av utredningsmännen angivna kostnadsramen, 1,125,500 kronor. Förutsättningen härför vore, att vid Hägernäs personalen i huvudsak förlades ombord å logementsfartyg. I Karlskrona skulle flygstationen bibehållas å Stumholmen, där hangarbyggnader skulle uppföras. För vinnande av

erforderligt verkstads- och förrådsutrymme skulle flottans epidemisjukhus eller annan lämplig lokal överlåtas till flygvapnet.

I anledning härav har marinförvaltningen meddelat, att nyssnämnda sjukhusbyggnad ej kunde avvaras, men att motsvarande utrymme kunde för angivet ändamål beredas i stora slupskjulet å Stumholmen.

Kostnaderna för förläggningens ordnande enligt flygstyrelsens förslag skulle fördela sig med 830,500 kronor för Hägernäs och 295,000 kronor för Karlskrona.

Vid en förläggning av 2. flygkåren till Hägernäs—Karlskrona i huvudsaklig överensstämmelse med de sålunda av flygstyrelsen angivna riktlinjerna skulle de invändningar bortfalla, som från chefens för marinstabens sida ur strategisk synpunkt framstälts mot utredningsmännens förslag rörande nämnda kårs förläggning. Genom en dylik anordning vinnes även en mera tillfredsställande förläggning av kåren i förhållande till den centrala flygverkstaden i Västerås, varjämte besparingar komma att uppstå på övningsanslaget därigenom, att flygövningarna vid en förläggning till Hägernäs i ökad utsträckning kunna bedrivas å den ordinarie förläggningsplatsen.

Jag har därför funnit mig böra tillstyrka, att 2. flygkåren förläggas till Hägernäs—Karlskrona i huvudsaklig överensstämmelse med förut angivna, av flygstyrelsen föreslagna grunder.

Enligt vad förut nämnts, hava engångskostnaderna för förläggningarnas ordnande beräknats för 1. flygkåren till 1,250,000 kronor och för 2. flygkåren till 1,125,500 kronor eller således tillhopa 2,375,500 kronor. Då härav redan 1,523,000 kronor av riksdagen ställts till förfogande, återstår att anvisa en summa av 852,500 kronor. Med hänsyn därtill, att av redan anvisade medel ett belopp av 525,000 kronor ännu icke tagits i anspråk och alltså i första hand kan disponeras för bestridande av ifrågavarande engångskostnader, torde det kunna anstå till nästkommande år med framställning till riksdagen om anvisande för ändamålet av ytterligare erforderliga medel.»

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet vill en början erinra om att enligt 1925 års riksdags beslut i fråga om flygvapnets organisation första flygkåren skulle förläggas till Uppsala samt andra flygkåren till Västerås—Hägernäs. Sedan närmare utredning blivit verkställd rörande lämpligaste platsen för första flygkårens förläggning, framlade Kungl. Maj:t i proposition till 1927 års riksdag förslag om att både första och andra flygkåren skulle förläggas till Västerås, andra flygkåren dock med en avdelning i Hägernäs i enlighet med 1925 års beslut. Sedan riksdagen avslagit ifrågavarande proposition samt anhållit om utredning och förslag till 1928 års riksdag om den lämpligaste förläggningen av såväl första som andra flygkåren, har nu Kungl. Maj:t i förevarande proposition, sedan ytterligare utredning i ärendet verkstälts genom särskilt för ändamålet tillkallade sakkunniga, föreslagit, att första flygkåren skall förläggas till Västerås samt andra flygkåren till Hägernäs—Karlskrona med huvuddelen å förstnämnda plats. Emellertid hava nämnda sakkunniga ifrågasatt andra flygkårens förläggning med huvuddelen till Karlskrona och endast en mindre del till Hägernäs. Under förläggningsfrågans tidigare behandling hava därjämte undersökningar verkställts rörande flygkårens eller delars av desamma förläggande till Karlsborg och Vaxholm samt Rindö.

Av vad sålunda anförts framgår, att frågan om lämpligaste förläggning av ifrågavarande flygkårer varit föremål för skilda meningar, samt att från

Kungl. Maj:ts sida olika förslag beträffande förläggningsplatserna blivit tid efter annan framlagda.

Enligt den av Kungl. Maj:t i förevarande proposition framlagda, av flygstyrelsen uppgjorda kostnadsberäkningen skulle för första flygkårens förläggning till Västerås erfordras, utöver redan anvisade 530,000 kronor, ytterligare 720,000 kronor samt för andra flygkårens förläggning behöva tagas i anspråk ett belopp av 1,125,500 kronor, varav 830,500 kronor avses för anordningar vid Hägernäs och återstående 295,000 kronor för kårens Karlskronaavdelning. Det av de sakkunniga framställda förslaget, vilket upptages i motionen II: 460, skulle draga samma engångskostnader som Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet har avlagt besök i Karlskrona och tagit del av möjligheterna att dit förlägga delar av andra flygkåren samt har under föregående riksdag besökt såväl Uppsala, Västerås och Hägernäs som de ifrågasatta sjöflygplatserna på Rindön och Vaxön, varvid utskottet tagit närmare kännedom om förläggningsmöjligheterna därstädes och lämpligheten av att å nämnda orter helt eller delvis bereda plats för ifrågavarande flygkårer.

Utskottet, som i detta sammanhang ansett sig böra omnämna, att till utskottet inkommit en framställning från drätselkammaren i Vaxholm avseende förläggning av delar av andra flygkåren till Vaxön, har ansett, att beslut rörande flygkårens förläggning bör fattas vid innevarande års riksdag. Ett ytterligare uppskov med bestämmandet av platserna för förläggningen måste nämligen medföra uppskov jämväl med uppsättningen av första flygkåren och dess organiserande såsom särskilt förband, något som enligt utskottets mening icke kan anses tillrådligt. På grund härav har utskottet ansett sig böra avstyrka det i motionen II: 466 väckta förslaget om den förändringen i Kungl. Maj:ts förslag, att andra flygkåren skall förläggas till Vaxholm—Rindön, alternativt Vaxholm—Rindön—Hägernäs, då detta förslag måste innebära, att ytterligare utredning av förläggningsfrågan sker, i all synnerhet som några tillförlitliga kostnadsberäkningar icke föreligga beträffande de i motionen upptagna förläggningsalternativen. Vad beträffar den av Vaxholms drätselkammare gjorda framställningen har utskottet vid verkställd undersökning rörande möjligheten av att lösa förläggningsfrågan enligt detta alternativ funnit en sådan lösning utesluten.

Vad då till en början beträffar frågan om förläggning av första flygkåren, har utskottet, vid det förhållandet att någon förläggning av denna kår till Uppsala i enlighet med den ursprungliga i 1925 års organisation av flygvapnet ingående planen för de olika flygkårens förläggning icke numera kan ifrågakomma, sedan innevarande års riksdag fattat beslut om arméns underofficersskolas placering i Uppsala, velat tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om att kåren stationeras i Västerås.

Vidkommande därefter spörsmålet om andra flygkårens förläggning delar utskottet de sakkunnigas och departementschefens uppfattning om att denna kår bör förläggas delvis i Stockholmstrakten och delvis i Karlskrona. Med hänsyn till att de marina myndigheterna och flygstyrelsen förordat, att

kårens huvuddel stationeras i Hägernäs, har utskottet, som funnit de för denna förläggning anförda skälen vara övertygande, velat tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Härigenom torde nämligen vissa icke obetydliga fördelar framför en förläggning av kårens huvuddel i Karlskrona stå att vinna. Erinras må sålunda om Hägernäs relativa närhet till den centrala flygverkstaden i Västerås och om de bättre väderleksförhållandena i Stockholms-trakten, vilka möjliggöra flygning större antal dagar per år än som låter sig göra i Karlskrona. Härtill komma samtliga de övriga skäl, som anförts av flygstyrelsen och departementschefen för kårens förläggning till Hägernäs—Karlskrona, och vilka synas utskottet giva vid handen att ur såväl strategiska som övnings- och utbildningssynpunkter kårens huvuddel bör förläggas till Hägernäs.

Utskottet, som sålunda ansett sig böra avstyrka det i motionen II: 460 framlagda förslaget, har funnit, att engångskostnaderna vid förläggning av andra flygkåren till Hägernäs—Karlskrona kunna beräknas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herrar B. Holmgrens och Törnkvists i Karlskrona ovanberörda motion II: 460 ävensom å herr Laurins förevarande motion II: 466 besluta, att första flygkåren skall förläggas till Västerås och andra flygkåren till Hägernäs—Karlskrona.

Stockholm den 26 maj 1928.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, Olof Olsson, J. L. Widell, J. Nilsson i Malmö, O. Bergqvist, C. A. Carlsson i Gävle, C. I. Asplund, P. A. Bergström, J. B. Johansson i Fredrikslund, K. E. Andersson i Eliantorp och J. Clemedtson;

från andra kammaren: herrar A. Anderson i Råstock, K. V. Rydén, C. R. Jansson i Falun, P. Nilsson i Bonarp, L. J. Carlsson-Frosterud, A. Å:son Törnkvist i Karlskrona, B. F:son Holmgren, G. Strindlund, K. S. V. Ward, O. E. F. Järte, A. Danielsson och C. A. Anderson i Storegården.

Reservation:

av herrar *Widell, Carlsson* i Gävle, *Johansson* i Fredrikslund, *K. E. Andersson* i Eliantorp, *Clemedtson, Rydén, Jansson* i Falun, *Törnkvist* i Karlskrona, *Holmgren, Strindlund* och *Ward*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet vill — — — — — stationeras i Västerås.

Vidkommande därefter spörsmålet om andra flygkårens förläggning delar utskottet de sakkunnigas och departementschefens uppfattning om att denna kår bör förläggas delvis i Stockholmstrakten och delvis i Karlskrona. Dock förefaller det utskottet, som om övervägande skäl talade för att kårens huvuddel förläggas till Karlskrona i stället för, såsom departementschefen förordat, till Hägernäs. Enligt utskottets mening måste det nämligen anses mindre lämpligt, att en permanent förläggning av kårens huvuddel ordnas på ett logementsfartyg. Då en dylik förläggning i längden icke kan anses tillfredsställande, läser nämligen krav snart komma att resas på anordnande av kasernutrymme vid Hägernäs, något som torde medföra ganska betydande engångskostnader. Härtill kommer, att förbindelserna till Hägernäs icke kunna anses vara fullgoda och i varje fall äro ägnade att öka de årliga kostnaderna för en förläggning av andra flygkårens huvuddel till denna ort. Slutligen läser ej kunna undvikas att för Hägernäs anordna särskilt luftförsvar, därest kårens huvuddel förläggas dit. Vad åter angår förslaget om ordnandet av förläggningen av kårens Karlskronadel i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, har utskottet icke kunnat finna de tilltänkta anordningarna i Karlskrona vara ändamålsenliga, detta särskilt med tanke på möjligheten av att i framtiden kunna utöka denna avdelning. Utskottet har därför icke ansett sig kunna tillstyrka, att andra flygkåren förläggas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

De av de sakkunniga angivna fördelarna för ordnandet av andra flygkårens förläggning med huvuddelen i Karlskrona synas utskottet vara så påtagliga, att utskottet för sin del finner sig böra ansluta sig till denna lösning av frågan, vilken lösning, såsom ovan nämnts, jämväl påyrkats i motionen II: 460. Enligt utskottets mening bör förläggningen i Karlskrona kunna ordnas i grenadjärkasernen och sjöflygplats anordnas vid den i närheten av kasernen belägna s. k. Studentviken. En gemensam förläggning i grenadjärkasernen av andra flygkåren och Kronobergs regementes till Karlskrona förlagda detachment läser för övrigt vara ägnad att minska de årliga kostnaderna för såväl flygvapnet som nämnda infanteriförband, varjämte ett rationellare utnyttjande av tillgängligt kasernutrymme härigenom kan vinnas. Kårens Hägernäsavdelning torde under sådana förhållanden böra organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med den plan, som legat till grund för den ursprungligen beslutade förläggningen till Västerås-Hägernäs.

En förutsättning för ifrågavarande förslag är emellertid, att avtal träffas med Karlskrona stad om upplåtande av mark till sjöflygplats och om fram-

dragande av erforderliga ledningar, allt utan särskild kostnad för kronan. Enligt vad utskottet under hand inhämtat, torde inga hinder möta mot avslutande av ett sådant avtal.

Utskottet, som sålunda ansett sig böra tillstyrka det i motionen II: 460 framlagda förslaget, har funnit, att engångskostnaderna vid förläggning av andra flygkåren till Karlskrona-Hägernäs kunna beräknas till samma belopp, som av de sakkunniga angivits och som jämväl av Kungl. Maj:t beräknats för förläggningen Hägernäs-Karlskrona.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till herrar B. Holmgrens och Törnkvists i Karlskrona ovanberörda motion II: 460 ävensom med avslag å herr Laurins förevarande motion II: 466 besluta, att första flygkåren skall förläggas till Västerås och andra flygkåren till Karlskrona-Hägernäs.»